

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawania pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Польска-українська „нормалізацыя“

Апошнім часам у польскіх і украінскіх газэтах дужа часта і шмат спатыкаем рознага роду разважанняў аб так званай польска-украінскай «нормалізацыі». Як відаць ужо з самага слова «нормалізацыя», ідзець тут аб унармаванне, аб упарадкаванне адносінаў між палякамі і украінцамі.

Справа гэта ня новая. Пачалася яна яшчэ ў летапінскім годзе, калі УНДО пайшло на палітычную ўгоду з польскім урадам. Аб гэтым цікавым факце пісалі мы ўжо няраз, выражаючы ня столькі сваё здзіўленне з гэткай украінскай палітыкі, колькі сумніў, каб з яе ды што путнае выйшла. У сваім часе мы пісалі, што ўндаўска-польская ўгода — гэта не палітычны факт, аблічаны на далёкую будучыню, які пачне новую эру ў украінска-польскіх адносінах, а хутчэй толькі перадышка. Так яно і ёсць сапраўды. Вось ужо прайшло паўтара года ад гэтай угоды, а на польска-украінскім фронце, як цвёрдзяць самыя украінцы, бадай усё асталося без перамен. Сяньня можа ў гэтай справе новае толькі тое, што дужа многа паднялося крыку, як у газэтах украінскіх, якія пішучь, што бадай ніякай няма «нормалізацыі» і ў газэтах польскіх, якія заяўляюць, што гэная «нормалізацыя» іменна існуе і украінцы без патрэбы падыймаюць гвалт.

І так львоўская украінская «Нова Зоря» (1.X.36) на пытаньне, як прадстаўляецца справа польска-украінскага супрацоўніцтва, адказвае даслоўна гэтак: „адказ на гэта пытаньне кароткі — польска-украінскага супрацоўніцтва дагэтуль ня было і няма. Ня было і няма яго дагэтуль у справах агульнадзяржаўных. Бо хоць украінцы займаюць 1/3 прастору Польскай Рэчыпаспалітай і хоць яны становяць 1/4 насельніцтва гэтай дзяржавы, то ў управе яе ня маюць ніякага ўдзелу... Адзіны вынятак гэта Соймі Сэнат. Але гэты факт так нязначны, што ў агульна-дзяржаўных справах ня мае ніякага значэння.

Ня было і няма польска-украінскага супрацоўніцтва і ў вузейшых, краёвых справах. Няма гэтага нават там, дзе украінцы становяць большасць насельніцтва: ад 70 да 90 прац., як Усх. Галічына, Валынь, Палесьсе. І тут украінцы ня маюць ніякага ўдзелу прадусім у дзяржаўнай адміністрацыі.

Бо ні адзін украінец не зьяўляецца ані ваеводай ці яго заступнікам у гэтых краях. Няма так-жа ў гэтых краях украінца на чале павеатаў.

Ня маюць так-жа украінцы ніякага ўдзелу ў самаўправе гэтых ваяводстваў і павеатаў. Удзел-жа украінцаў у самаўправах найніжэйшых тэрыторыяльных адзінак, як у грамадах, зьведзены так-жа бадай да нуля. Напрыклад, украінцаў у Львове ёсць 60 тысяч, гэта знача 1/5 усяго насельніцтва места, а ў радзе места Львова на ўсіх 75 радных толькі 1 украінец...

Ведама, як няма польска-украінскага супрацоўніцтва, дык няма і нармальных узаемных адносінаў. Аб гэтым самым у сваіх пастановах гавора і Украінская Парлямэнтарная Рэпрэзэнтацыя з 13 і 14 ліпня сёлета і яшчэ выразней «Свабода», афіцыйны орган УНДО, у нумары 28, дзе даслоўна гаворыцца гэтак: «у астатніх месцах наша палажэньне замест палепшэння — пагоршылася».

Нядаўна з нагоды гэтай-жа польска-украінскай «нормалізацыі» УНДО прыняло пастановы, у якіх (цытуем паводле «Gazety Polskiej» з дня 13.X сёл.) між іншым чытаем наступнае: «Цэнтр. Камітэт УНДО-а сьцьвярджае, што нормалізацыя украінска-польскіх адносінаў ёсць патрэбай і карыснай, калі яна верне ўтрачаныя ад 1919 г., а набытыя натуамаі ўсяго украінскага насельніцтва, правы ўва ўсіх галінах нашага жыцця, а так-жа калі дасць магчымасьць расшырыць народныя асягненні — палітычныя, культурныя і гаспадарчыя... Цэнтральны Камітэт уважае, што максімум добрай волі кіраўніцтва партыі і Украінскай Парлямэнтарнай Рэпрэзэнтацыі, выказаныя ў справе нормалізацыі польска-украінскіх адносінаў, дагэтуль не давала да пажаданага выніку. Прадстаўленьня намі найпільнейшыя пастулаты споўнены толькі ў мінімальнай частцы, а на адцінку зямельным павялася палітыка, якая пагоршыла і завастрыла зямельныя адносіны на нашых землях».

Гэтак прадстаўляецца справа украінска-польскай нормалізацыі ў сьвятле украінцаў. Тым часам старана польская ўсё гэта выбажае сабе інакш. Так напр. «Biuletyn Polsko-Ukrain-ski» з дня 6 верасня ў нумары 36 аб нормалізацыі між іншым піша гэтак: «...Ці-ж дагэтудешнія польскія пачынанні ў справе польска-украінскай нормаліза-

Палесьсе

„Летапісь“ — культурна-грамадзкі і літаратурны мясячнік (орган Т-ва Бел. Школы) у № 4—8, красавік-жнівень, 1936 г. — зьмяшчае гэты артыкул, які з увагі на важнасць абгаварванай справы, перадрукоўваем цалком і без паправак.

РЭД. „БЕЛ. КР.“

Палесьсе — гэта абшар, вялікая частка насельніцтва каторага яшчэ ня зусім усведамлена нацыянальна.

Уплывае на гэта ня толькі вялікая культурная адсталасць, чым іншых абшараў з насельніцтвам беларускім ці украінскім, але і тое, што Палесьсе, гэта не які небудзь суцэльны этнічны абшар, а пераходная языковая паласа між Беларусіяй і Украінай бяз выразных межаў. Вельмі часта на Палесьсі — галоўна ў Піншчыне — маем гэтыя аб’явы, што ў адной вёсцы, а нават з аднаго прозьвішча, адна хата сьведомыя беларусы, другая — сьведомыя украінцы. Чаму? Бо дыялект, на якім гаворыць вёска, апрача беларускай асновы мае так-жа украінскія асаблівасці. Ролю каталізатара адыграла тут прэса і кніжка: каму трапіла перш беларуская, той стаўся беларусам, каму украінская, той — украінцам. Але наагул украінскія ўплывы пераважаюць у Паўднёвым Палесьсі, — у Паўночным — беларускія. Гэта аднак не выключае таго, што і ў украінскай частцы ёсць цэлыя вёскі сьведомыя беларускія і наадварот.

Слабая нацыянальная сьведомасць Паляшукі падае ахвоты розным асымілятарам для розных спробаў. Тут доўгія гады астаткі расейскіх эмігрантаў пад фірмай Р.Н.О. прапавалі ператварыць паляшукі на расейцаў, у сваю апару. Існавала купка расейскіх школаў і 3 гімназіі — у Луніцы, Пінску і Берасьці, з каторых Берасьцейская існуе і дагэтуль. Цікава, што ў гэтай асымілятарскай акцыі чынна дапамагалі Р. Н. О. і Пэпэсы са сваім, так званым, „По-

лескім Окружным Комитетом“ у Пінску, выдаючы ўсе свае адозвы і газэты „Красное Знамя“ у Луніцы парасейску. Потым зьявілі ўвагу на паляшукі польскія асымілятары. Падчас розных выбарных акцыяў выдаюцца адозвы ў „поліскім языку“. Тут зноў на помач асымілятарам сьпяшыць ППС, выдаючы адозвы на каленескслепеным палескім языку. На будынку „Towarzystwa Domów Ludowych“ можна было бачыць шыльд па „палескі“: „Общество Людовых Домов“. На вёсках польскія арганізацыі ўводзяць на прадстаўленьнях п’есы на „палескім языку“, пераробленыя з беларускага, украінскага і польскага. Нарэшце ўводзіцца „палеская“ нацыянальнасьць. Падчас запісвання ў установах і ўрадах пішацца нацыянальнасьць „poleska“, або яшчэ лепей, як у Косаўшчыне на прыёмнай камісіі, — „polsko-poleska“. У Берасьці выдаецца польскі тыднёвік „Polesie“, які мусіць выпісваць кожны солтыс і гміна. Тыднёвік праводзіць думку, што палешук не беларус і не украінец, а паляк. — Poleszycy szczep polski трошкі абрушчаны, дадае там ад сябе нейкі горапрафэсар і „знаўца“ Палесься Р. Горшкевіч.

Разам з гэтым зачынены ўсе беларускія і украінскія культурна-асьветныя арганізацыі, як ТБШ і „Просвіта“. Ня ўдзелена канцэсіі украінцам на Гімназію ў Берасьці, а беларусам у 1929 годзе ў Пінску (хацелі пераняць былую расейскую гімназію). Адчыненыя ў 1928 годзе, на падставе зложаных школьных дэкларацый, каля дваццаці ўтраквістычных і беларускіх школ (Косаўшчына, Пружаншчына і Піншчына) ужо ўсе ліквідаваны. Робяцца спробы ізаляваць беларускае Палесьсе ад сваіх нацыянальна-гараджанскіх асяродкаў.

Характэрна, што справа стварэньня з паляшукі асобнага „польскага племені“ на ўзор „górali trzaskich“ ня новая. Аказваецца, што падобныя спробы адбываліся трохі і раней. Перадамной „Лемэнтар“ для паляшукі, выданы яшчэ

пыі ня былі для украінскай стараны знакам добрай волі і ня прынеслі для яе ніякай карысьці? Трэба сьцьвердзіць бесстаронна, што украінская старана асягнула ўжо рад канкрэтных карысьцяў — і прытым паважных — у кожнай галіне жыцця. Хоціць толькі паказаць на пабоўшаньне актыўнасьці раду украінскіх гаспадарчых, культурна-асьветных, грамадзкіх і іншых арганізацыяў, даволі паказаць на пабоўшаньне актыўнасьці украінскага грамадзянства, што выявілася ў масавым арганізаванні рознародных сьвяткаваньняў, абходаў і г. д., каб вырабіць сабе сусім іншую думку, якой трываецца украінская старана. Трэба запитацца, ці гэта ўсё было-б магчымым бяз шырокага разуменьня польска-украінскай нормалізацыі польскай стараной?...

Вось-жа тут і ўся сутнасьць справы: украінцы ўважаюць, што нормалізацыя можа быць толькі тады, калі украінскі народ здабудзе ў Польшчы поўныя правы на сваё палітычнае, грамадзкае, культурнае і гаспадарчае жыцьцё, а польскія палітыкі, як гэта відаць з гэнага бюлетэну, уважаюць за вялікую заслугу з польскага боку, што украінцы выказваюць жывучасьць і актыўнасьць, што арганізуюць сьвяткаваньні і абходы.

Словам, украінска-польская «нормалізацыя» як на пачатку, так і цяпер знаходзіцца ў сьляпым завулку. Гэткае палажэньне дужа карыснае для стараны польскай, але ці карыснае яно для стараны украінскай? Цікавасьць, ці скоро і якога з гэтага палажэньня украінская старана пашукае сабе выхад?...

3 БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ

3 жыцця студэнткай моладзі. Беларускі Студэнцкі Саюз у Вільні, пасля летніх канікулаў, узнавіў дзейнасць.

— У мінулую суботу 17.X. адбыўся ў беларускай залі пры вул. Завальнай 1—1 інагурацыйны вечар у такім парадку:

1) уступное слова сказаў у духу і зместам патрыятычна старш. Саюзу М. Шчорс.

2) рэфэрат зместу інфармацыйнага прачытаў П. Засім,

3) рэцытацыі і аўтарэцытацыі — паэт Максім Танк, студ. Сухая і д-р Я. Малечкі. У канцы хор, пад кіраўніцтвам Р. Шырмы, памастацку прапаяў некалькі беларускіх народных песняў.

На вечары былі прадстаўнікі украінскага і літоўскага студэнцтва. Агулам у залі гэтай вечарыны было больш сотні студэнцкай моладзі.

— У нядзелю 18.X. адбылася першая ў сёлетнім акадэмічным годзе зборка студэнцкай арганізацыі „Т-ва Прывяцеляў Беларусаў“, на якой пасля ўступнага слова старшыні Т-ва, паэт М. Танк прачытаў адрывкі з сваёй паэтычнай творчасці; пасля адбылася дыскусія над прачытанымі творами.

— У суботу 24 г. м. адбылася традыцыйная запавядаючая гарбатка ў Бел. Студ. Саюзе; на гарбатцы былі прамовы, дэкламацыі, рэцытацыі і слаўны хор Р. Шырмы паяў беларускія песні.

У цэнтралі Бел. Інст. Гасп. і Культуры. Узв'язку з распачатай супольна Т.Б.Ш. і БІГІК. школьнай акцыі і дзейнасці ў галіне асветы зашкольнай, апошнімі днямі адбылося некалькі паседжаньняў Цэнтральнага Ураду Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. На гэтых паседжаньнях, між іншым, пастаноўлена:

Сёлета наладзіць у цэнтры ўрачыстае святкаваньне 10-ых угодкаў існавання — працы Бел. Інст. Гасп. і Культуры;

ў 1907 годзе. Уступ надрукаваны, як і ўвесь лемэнтар лацінкаю і украінскаю абэцэдаю на дыялекце Паўночнае Піншчыны. З *Predmowy* даведваемся, што *Na tom lementari powynny uczytysa wsi Poleszuku, bo ich mowa kryszku in-sza jak Ukraińska, abo Biloruska*. Далей хваліць лацінку і канчае: *tak wy, bratry Poleszuku, wybrajcie samy, jaku tytery wam lipsz spodobajutsa..* Вершы і аповяданні ў канцы надрукаваны ўжо толькі лацінкай.

Гэты лемэнтар калісьці распаўсюджвалі ксяндзы і пань па сёлах Піншчыны. Зьявішча натуральнае, бо лемэнтар быў выданы коштам абшарніцы Констанцыі Скірмунт. С. Пінскі.

Выступіць з праектам да ТБШ супольна наладзіць урачыстую акадэмію дня беларускай культуры, а так жа супольна наладзіць святкаваньне 30-ых угодкаў паэтычнай творчасці беларускага народнага паэта Якуба Коласа.

Т-ва Беларускае Школы за супрацоўніцтвам з Бел. Інст. Гасп. і Культуры. Гэтымі днямі выйшаў „*Lemanis*“, — культурна-грамадзкі і літаратурны мясячнік № 4—8, красавік-жнівень 1936 г. (орган ТБШ), дзе між іншым, сказана аб супрацоўніцтве Т.Б.Ш. з Б. І. Г. І. К. гэтак:

„Галоўная Управа ўважае, што гэтае супрацоўніцтва перадусім пажадана (памінаючы змаганьне за родную школу, дзе гэтае супрацоўніцтва ўжо існуе) у галіне пазашкольнай асветы, выдавецкай працы, папулярных рэфэратаў, прадстаўленьняў і хору.

Сёлета прыпадае юбілей 15-ых угодкаў працы ТБШ. Святкаваньне гэтага юбілею Галоўная Управа намерана наладзіць супольна з БІГІК-Ім юбілеем 10-ых угодкаў працы.

3 выдавецкае нівы. Гэтымі днямі выйшлі з друку новыя кніжыцы: 1) *Ks. dr. prof. I. Tarasewiç „Na Bačkajšćyni“*, Wilnia 1936 hod. Wydańnie „Chryścijanskaj Dumki“ бачын 120, разьмеру 8°.

2) *Miłosz Małach „Мамчына Горка“*, Вільня 1936 г. Выданьне „Калосьска“, бачын 52, разьмеру 8°.

3) *Ад. Станкевіч „3 жыцця і дзейнасьці Казімера Сваяка“*, Вільня 1936 г. Выданьне „Калосьска“, бачын 30, разьмеру 8°.

3 музычнае творчасці. Ведамы ў Вільні і агулам шырока знамы прафэсар К. Галкоўскі апошнімі часамі згарманізаваў на хор і з акампаніямантам на солё чатыры беларускія народныя песні:

1) „Па саду хаджу...“ 2) „А мне трудненька, а мне нудненька...“ 3) „А ў полі калысання...“ — з Вялейскага павету і 4) „Выляцела галка з зялёнага гайку...“ — з Пружанскага павету.

Рэлігійна-беларуская дзейнасьць у беларусаў каталікоў. У нядзелю 18 г. м. адбыўся сход віленскага беларускага касьцельнага Камітэту. На гэтым сходзе заснавана Беларуска-Каталіцкая Акцыя, якая мае аб'ём свай дзейнасьці: беларускае рэлігійна-грамадзкае выдавецтва, выдавецтва рэлігійна-канфэсійнае і рэлігійна-народна-ўзгадаваўчае, а так жа мае на мэце пашыраць хрысьціянскай ідэі ў жыцці беларускага грамадзянства ва ўсіх галінах грамадзкага жыцця.

У Камітэт Беларускай Каталіцкай Акцыі выбраны: Кс. Я. Германовіч — старшыня, Кс. Ад. Станкевіч — віцэ-старшыня, Кс. Ст.

Pahroza hoładu na Paleśsi i ŭ Dziśnieščynie

Stoletniaje leta, z pryčyny zasuchi, a paśla biespraryŭnych daždžoŭ, było wielmi niaspryjajučym dla paleskich ziemlarobaŭ. Uradžaj na Paleśsi byŭ sioleta nadta marny.

Pawodle aficyjalnych dadzienych Paleskaj Ziemlarobskaj Pałaty ŭžo ciapier bolš 700 siemjaŭ, jakija prabywajuć na małaziarnielnych haspadarkach, patrabuje biezadkladnaj pomačy, a 36.000 sialanskich siemjaŭ apynułasie pad pahrozaŭ hoładu.

Miascowyja hramadzkija arhanizacyi — Ziemlarobskaja Pałata — źwiarnułasie ŭ hetaj sprawie ŭ ministerstwa nutranych spraŭ z prośbaj arhanizacyi pomačy dla hołodnych palaśukoŭ.

Nia mienšych raźmieraŭ pahroza hoładu staic praď wačyma našaha sialanstwa i ŭ Dziśnieščynie.

Dla Dziśnienskaha, čaści Pastaŭskaha i Brasłaŭskaha pawietaŭ sioletniaje leta bylo tak-ža niaspryjajučym. Doŭhatrywaŭša zasucha dasłoŭna ŭsie paślew i ŭhi spaliła. Sialanstwa ŭžo ciapier u mnohich miascnoch patrabuje pomačy — niama chleba, niama bulby, niama i pośaru.

Nasielnictwa hetych zielaŭ samatužna prystupila ŭžo da baračby z hoładam. Ŭžo paŭstali wałasnyja kamitety, jakija prawodziać akcyju dakarmliwańnia hołodnych miascowymi siłami. Pomač patrebna arhanizawanaja šyrej, bo miascowyja siły zasłabyja, kab zaspakoic nieabchodnyja potreby i sbaranić ludziej ad hoładoŭki.

Dziela ratawańnia ludziej ad hoładu pawinna paŭstać u Krai specyjalnaja arhanizacyja, jakaja-b šyroka raźwiwała akcyju zbirańnia achwiar na wyžyŭleńnie palaśukoŭ i dziśnieščykaŭ i zaniałasie-b raźdawańniem im dapamohi.

Глякоўскі — сябра, інж. Л. Дубейкаўскі — скарбнік, студ. В. Ярмалковіч — сакратар.

3 САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

Юбілей Якуба Коласа. Сёлета мінае 30 гадоў паэтычнай творчасці беларускага народнага паэта Якуба Коласа. Урачыстае святкаваньне гэтага юбілею Я. Коласа ў Менску адбылося 11 г. м. Была наладжана дзеля ўшанавання юбілею Коласа спецыяльная акадэмія, на якой прадстаўнікі ад усіх савецкіх пісьменьнікаў складалі Коласу паздраўленьні; паздраўляў Коласа так жа беларускі народны паэт Янка Купала і іншыя. У той дзень аб творчасці Коласа чыталі рэфэраты ў некаторых асяродках усяго СССР.

З прычыны юбілею Якуб Колас атрымаў ад савецкае ўлады ў падарок дом і аўтамабіль з казённым шофэрам.

„Вайна Вайне“ Якуба Коласа. Апошнімі часамі Я. Колас напісаў новы сцэнічны твор, які назваў „Вайна Вайне“.

БЕЛАРУСЫ Ў ЛІТВЕ.

Беларуска-украінска-літоўскае супрацоўніцтва ў Коўне. Беларусы і Украінцы, якім лёс судзіў жыць у Коўне, на ніве культуры працуюць супольна з Літоўцамі. За прыкладам мінуўшчыны 3 г. м. у Коўне адбылося беларуска-украінскае прадстаўленьне. На прадстаўленьні было вельмі многа народу; былі беларусы і украінцы, а найбольш літоўцаў. Гэта даказвае, што між літоўцамі, украінцамі і беларусамі існуе добрасуседзкая прыязнь.

Min. Bek ŭ Francyi

Paśla haścinnnych adwiedzinaŭ Francyi kamandzieram polskaj zbroi hien. Rydz-Smihlym, pabywaŭ u Paryży i miniszar zahranicznych spraŭ Polšcy palk. Bek. Nie zwažajuć, što hetaje pabywańnie min. Beka ŭ Francyi abwieščana prywatnym, to ŭsio-ž taki jamu prypiswajuć wialikaje polityčnaje značeńnie.

Miniszar Bek tam mieŭ cely rad hutarak z prадстаўнікaмі francuskaha ŭradu: z min: zahranicznych spraŭ, z premjeram Blumam i ministram skarbu.

Ab hetym zahraničnyja hazety pisali šyroka. — „Ekcelsjor“ prypaminaje ŭ zwiazku z hetym zjawu min. Beka, što polska-francuskі sajuz heta adna z asneŭnych zasadaŭ polskaj polityki. — „La Republik“ zaŭwažwaje, što supracoŭnictwa Polšcy, Francyi i Anhlіi dasuje palityku hetych dziaržaŭ da apośnich eŭrapejskich pa-dziejaŭ.

— „Le Jurnal“ adznačaje, što Polšč zaŭsiody stajała na stanowiščy, što skrapleńnie sajuzu z Francyjaŭ heta roŭnawaha miž Niamieččynaŭ i SSSR.

Niamieckaja presa, śledziačy za pabywańniem u Francyi min. Beka, nie wykazwaje zanepakaŭleńnia z pryčyny zakrapleńnia polska-francuskaha sajuzu.

Ahułam kažućy zakrapleńnie polska-francuskaha sajuzu pakulšto adbywajecca tolki haścinnymi pramowami.

Бацькі Беларусы! Вучэце сваіх дзетак беларускае граматы!

Даматайцеся роднае беларускае школы!

Др. Ст. Грынкевіч.

У братоў украінцаў.

„РІДНА ШКОЛА.“

Ужо з канцом XVIII стагодзьдзя былі заведзены ў Галіччыне школы з рускаю выкладаю моваю, руская мова побач польскае была прызнана „краёваю моваю“, была аднак гэная ўрадавая мова хутчэй пародыяю украінскае народнае. Была гэта трясанка царкоўшчыны з украінскаю і маскоўскаю мовамі. Народ бачыў у ёй калі ня нешта зусім чужое, дык ня тое, што ён чуў на штодзень у сваёй вёсцы. Тагачасныя вышэйшыя сфэры заглядаліся на народную мову як на нешта някультурнае, дзікае, хамскае. Касьцельная лацінская ўлада „дзеля добра“ веравызнаньня раіла, каб украінскі народ вучыўся ў польскай мове, каб цераз простую мову не завёўся нацыянальны сепаратызм. У такіх вась умовах мужныя і свядомыя ерархі грэка каталіцкае царквы (мітрапаліт Лэвіцкі) занялі цвёрдае становішча, пайшлі шчыра народнаю дарогаю, замацоўваючы права „простае“ мовы ў школах, правы, якія былі ўжо забяспечаны царскімі рэскрыптамі.

Першэе украінскае прадстаўніцтва, сабраўшаеся ў Львове ў 1848 г., паставіла сваю найважнейшаю задачай народную асвету. Лепшыя адзінкі ня бачылі іншае магчымасьці на-

цыянальнага адраджэньня. Дык больш-менш аднолькава гучаць заявы „Галоўнае Рускае Радз“ ў 1848 г. і пазьнейшых паслоў у Львове і Вене. Заявы паказваюць як ня трэба лепш, што тады ўжо прадстаўнікі народу разумеі ўсё значэньне школы, як крыніцы і магчымасьці нараджэньня народу з этнографічнае масы.

Ня глядзячы на карысныя законы і загады, якія йшлі з Вены, украінцы на мясцох змагаліся з трымаючымі ўладу ў руках ды з прывычкаю, якая была пасьпела закарэніцца, што школа можа быць толькі нямецкай або польскай. Змаганьне было даволі цяжкае. Прыкладам можа быць, што да 1881 г., значыцца да году заснаваньня „Ріднае Школы“, ня мелі украінцы сваіх вучыцельскіх сэмінарыяў, а з сярэдніх школаў адну толькі гімназію ў Львове. Кіраўніцтва палітыкі школьнае ў Галіччыне на той час было ў руках польскіх. Зразумела зусім, што Палыкі цікавалі аб усім іншым, толькі не аб тым, каб памагаць у арганізацыі украінскага школьніцтва. Красамоўна гавораць аб гэтым самыя Палыкі: „Ніхто не запярэчыць, што ў гісторыі нашага (польскага) народу за апошніх пяцьдзесят гадоў народны вучыцель ды школьны інспэктар згулялі вялізарную ролю культурную і палітычную, асабліва на землях Малапольшчы (значыцца Галіччыны — аўтар); дзякуючы ім у першую чаргу селянін, работнік і польскі мешчанін пачулі сябе палыкамі“ (Wł. Lewicki i Zaklika — „Zbiór Ustaw“).

Нялікія тагачасныя украінскія арганізацыі як „Руська бесэда“ (ад 1861), „Руські Народны

Тэатр“ (ад 1864), „Просвіта“ (ад 1868), студэцкія арганізацыі „Січ“ (ад 1867), „Таварыства ім. Шчэўчэнка“ (ад 1873), паасобныя выдавецтвы — ня мелі наўвече арганізаванага змаганьня за школу. Дык жыцьцё клікала, каб найхутчэй заняцца гэною дзялянкаю нацыянальнае працы. Да таго-ж быў прыклад такое працы сярод іншых народаў — Немцаў, Чэхаў і Славаўцаў.

Галіцкія Украінцы заснавалі сваю „Рідную Школу“ ў 1881. Дзеля ілюстрацыі скажу, што Палыкі ў Галіччыне паклікалі „Тов. Школы Людовей“ на 10 гадоў пазьней, хця, як згаджаюцца самыя Украінцы, Палыкі сваю працаю перагналі Украінцаў на цэлых 100 гадоў. Да рэчы будзе сказаць, што сам назоў „Рідна Школа“ паявіўся шмат пазьней, толькі пасля сусьветнай вайны. Некалькі дзесяткаў гадоў гэная самая ўстанова была вядомая як „Рускае (Украінскае) Пэдагагічнае Таварыства“. Мэта таварыства — наладжваньне свайго школьніцтва ўсіх ступеняў. Абойм працы вельмі вялікі. Маркуючы ж аб школе трэба мець кніжку, настаўніка, школьнае памяшчэньне, школы, дзе падрыхтоўваюцца настаўнікі трэба павясяці прапаганду свае школы, трэба павясяці статыстычную працу аб становішчы школы на вёсцы і г. д.

Плян шырокі і ўсім зразумелы. Толькі адна старана плян, а другая магчымасьці ягонага зьдзейсьненьня. Адно бачыць апошнюю мэту, а іншае мае знайсці шляхі ў паасобных этапах да найвышэйшае мэты. Дзеля гэтага наглядзем у дзейнасьці „Р. Шк.“ некалькі этапаў.

Нямецкія пляны ваеннага паходу ў СССР.

Выдатны ангельскі публіцыст Эрнст Тэнры, каторы сваей кніжкай пад наз. „Гітлер над Эўропай“ узбудзіў увагу публічнай апініі ўсяго сьвету, прыгатаўляе да друку новую кніжку пад наз.: „Hitler over Russia“ (Гітлер над Расеяй), у каторай абгаварвае справу, як Гітлер плянуе заатакаваць СССР. Адзін з найпаважнейшых часаніцаў у Лёндане, „New Statesman and Nation“ памяшчае некаторыя выняткі з гэтай цікавай кніжкі. Яны аб'ясняюць стратэгію нямецкай атакі на Саветы. Каб пайнфармаваць чытачоў, мы паддэем вывады ўспомненага часаніцы.

У першым артыкуле напісана:

Генэральная атака на СССР. Як такі плян можа быць рэалізаваны? Разгортваецца перад намі амаль што фантастычная мапа нямецкай стратэгіі. Ходзіць аб атаку на тэрыторыю ў 2 разы большую за рэшта Эўропы з граніцай на захадзе роўнай амаль 2000 міль і з 175 мільёнамі насельніцтва. Гэта ня будзе абісыйскай ці кітайскай авантурай. Перад такой праблемай не стаяў яшчэ ніводзін камандзёр ува ўсім сьвеце. Можна разумець плян нямецкага напору на Парыж праз Бэльгію, або плян саюзнай атакі на Нямецчыну цераз Рэйну. Але як прадставіць гэтую страшэнную, зніштажающую ўсё атаку? Каб гэтая атака ўдалася, яна мусіць быць страшэннай, зніштажаючай, бо СССР — гаспадарства добра зарганізаванае і яшчэ лепш узброенае, з вялізарным абшарам. Яно цяпер мае дасканалы разбудаваны промысел і можа мець адразу 20 мільёнаў войска.

Гэтай праблемай нямецкі фашыстаўскі генэральны штаб мусіць займацца. Ня глядзячы на тое, якія ёсць географічныя, стратэгічныя, тэхнічныя, ці гаспадарчыя варункі, дзеля свае вайны ён мусіць мець усё за ўсялякую цану. Таксама, як праз доўгі час нямецкія генэральныя зварочвалі свой узгляд на французскую граніцу, каб магчы пайсці на Парыж (што ім удалося раз у 1870 годзе) — гэтаксама глядзяць цяпер генэральны Гітлера на заходнюю, доўгую на 2000 міль граніцу СССР. Масква — вось іх мэта. Масква — гэта сэрца савецкіх рэспублікаў, хаця апошняя бітва мусыла б разыграцца нейдзе на Урале, дзе савецкая армія ставіла б апошняе спраціўленьне нямецкім і японскім арміям.

Аўтар дзеліць заходнюю савецкую граніцу ад Арктыды да Чорнага мора на 5 стратэгічных адцінаў. Судзіць, што першая атака будзе скіравана на Ленінград, першую крэпасць бальшавіцкай рэ-

валюцыі. Гэта ёсць падставай нямецкага стратэгічнага пляну на ўсходзе і аб'ясняе шмат з таго, што сягоння дзеіцца на сьвеце. Балтыцкае мора, на каторым немцы маюць цяпер перавагу, прадстаўляе для іх беспасярэднюю дарогу, каторая вядзе да важнага асяродка СССР, да Ленінграду. Гэты факт мае вялікае значэнне. Заглушае ён усе аргументы, цвёрджаныя, што Немцы ня маюць з СССР супольнай граніцы. Балтыцкае мора — гэта свайго роду Бэльгія на ўсходзе. Нямецкая флота можа адразу заатакаваць Кронштадт і блякаваць Ленінград. Пры помачы яго можа таксама збудавана сабе сільную базу дзеля далейшых ваенных апэрацый. Апрача таго, нямецкая армія можа надта сора прайсці праз надбалтыцкія дзяржавы. Дарога з Усходняй Прусіі каля Клайпеды ня ёсць ня знанай для нямецкай арміі. У 1918 годзе нямецкая армія на чале з генэралам Гофманам была ў Коўне, Рызе, Рэвалю і Фінляндыі. У 1919 годзе пасля заключэння міру ў Берасці нямецкая дывізія на чале з ген. фон Гольцам увайшла з белаў арміяй у Расею пад Псковам і скоро падыйшла з паўднёвага боку да Ленінграду. Цяперашнія балтыцкія дзяржавы слабыя і няздольныя да барацьбы з нямецкай арміяй. Калі-б нават гэтыя тры дзяржавы і ўздумалі барацьбу сваёй незалежнасцю, то некалькі гарматных выстралаў нямецкага ваеннага флоту ў бок Клайпеды, Рыгі й Рэвалю зробяць праход вольным. Нямецкая ваенная флота у некалькі гадзін разаб'е тры балтыцкія дзяржавы, а Фінляндыя і так ужозьяўляецца саюзніцай Нямецчыны. З пункту гледжання стратэгічнага Ленінград — гэта першая мэта нямецкай атакуючай арміі.

Ня меншае значэнне мае Ленінград і з пункту гледжання палітычнага. Па Маскве ён зьяўляецца першым духоўным і палітычным асяродкам СССР. Забыццё Ленінграду — гэта вялікі ўдар па духовай і мілітарнай адпорнасьці савецкай дзяржавы. Здабыццё нямецкай арміяй Ленінграду ўваскрэсіла-б астаткі расейскай контррэвалюцыі праз стварэнне расейскага фашыстоўскага ўраду. Першай справай акупацыйнай арміі ў Ленінградзе было-б абвешчаньне новага нацыянальнага расейскага ўраду.

Нац. соцыялісты маюць спецыяльныя колёніальныя расейскія кадры. Гэта самае ёсць і заданьнем расейскай сэкцыі ўсходняй фашыстоўскай Лігі. Паводле іхняга спадзяваньня, здабыццё Ленінграду было-б падставай контррэвалюцыі

U Litoŭcaŭ

Uradawaja pomač haspadarom, paciarpieŭšym ad bury. Sioleta sialanie ŭ Litwie ūmat paciarpieŭ ad bury i hradu. Ad heŭcha ūciarpieŭa ŭ 18 pawietach 8 tysiač ha aziminy i da 10 tysiač jarawych pasiewaŭ. Usiaho razam bura i hrad zrabili sialanam škody na 2 miliony litaŭ.

Aprača hehaha bura žniščyla ūmat budynkaŭ, jakich wartašć siahaje 139.480 litaŭ.

Usich haspadaroŭ, jakich žniščany pasiewy i budynki na 50 proc. i bolš, naličajecca 2.154. Urad im wynačyŭ darmowaj dapamohi 18.911 centnaraŭ žyta i pšanicy na nasieŭnie.

Litoŭskija koni ŭ Šwecyju. Nia-daŭna byli prybyŭšy ū Kłajpedu kupcy skuplać u Litwie koniaŭ i transportawać u Šwecyju. Litoŭskija tam koni duža pažadanyja. Jany tam iduć na sialanskija raboty. Sioleta šwedŭ duža mnoha zakupili ū Litwie koniaŭ.

„Maistas“ raźwiwajecca duža pamysna. U Litwie Akcyjnaje T-wa „Maistas“ aprača ūwiniŭ i rahataj žywioŭ sioleta pačaŭ skuplać kurej, husiej, indykoŭ, trusoŭ, jakich pryha-ŭtaŭlaŭ ŭ swajej fabrycy na wywaz zahranicu. Ceny płaciać za hehata ūsio dawoli wysokija. Takim čynam litoŭskija sialanie ciapier nia majuć nija-kaj trudnašć z prodajaŭ swajej žywioŭ.

Tarfiana-hlinianyja cehly. Sioleta ū Litwie ū piacioch cehielniach prabujuć rabić cehly z miešaniny hliny z torfam. Kali akažycca, što hetkaja cehla sapraŭdy prydatnaja da budowy, dyk wyrab jaje budzie pamysna raźwiwajecca, bo i torfu i hliny ū Litwie dastatačna.

Weterynarnaja Akademija arhanizawana sioleta ū Litwie. Weterynary duža tam patrebny, bo bojka raźwiwajecca žywioławodztwa. Užo ciapier kožnaja hmına žadaŭe mieć choć adnaho weterynara. Takim čynam treba mieć 245 weterynaraŭ, a jošč ich ciapier tolki 69 i 125 weterynary felčeraŭ.

Sud nad redaktaram „Viln. Rytojus“ adbyŭsia 9 kastyčnika siol. h. Sprawa adbywalaŭsia ū Haradzkiŭm Sudzie m. Wilni. Sudzili za dwa (12 i 22) skanfiskawanyja numery. Za kožny numar Sud daŭ redaktaru pa miesiacy aryštu i pa 150 zaŭat. štrafu.

Začynili addzieŭ Lit. Haspad. T-wa. Haradzienski pawietawy starasta začyniŭ addzieŭ Lit. Hasp. T-wa ū Marcinkanskaj hm.

ŭ Pacei. Ličaŭ nawat na tое, što kontrрэвалюцыя заащчадзіць ім сілы й ня треба будзе рабіць дальшага паходу на Маскву. Наступ на Ленінград быў-бы ключом да далейшых апэрацый у СССР, якія мае правясьці правае крыло нямецкай крыжацкай арміі на Украіне.

Поль-Кор.

Belhija i Francyja

U minulym tydni ŭ eŭrapejskaj palitycy nastupiŭa niespadziawanaje zamašaniŭe. Belhija pastanawiŭa zmaŭnić swaju dasiulešnjuju zahranicuju palityku. Karol Belhii Leopold III na zasiadaŭni belhijskaha ūrađu skažaŭ palityčnuju pramowu, u jakoj, miž inšym, kazaŭ nastupnaje:

Ciapierašni palityčny interes Belhii nie taki, kab u wypadku wajny staracca razam z sajuźnikami pieramahčy pracuŭnika, ale ŭ tym. kab Belhiju ūščlerahčy ad wajny. Treba wiaści tolki belhijskuju palityku, h. zn. ūmat nie spadziawacca na pomač sajuźnikaŭ i trymacca zdaloku ad adnastaroŭnich sajuzaŭ, bo ŭ wypadku wajny, pry sučasnaj wajennej technicy, pakul sajuźnik zmo-ža dać pomač, Belhija musila-б sama adna wydziaržać pieršyja ūdary woraha i byla-б žniščana, biez paraŭnaŭnia horš. jak u 1914 h. Dzieŭla hehaha Belhija pawinna pradusiŭ adpawiedna pabolšć swaje zbajeŭni, kab aby jaki worah nia moh spadziawacca, što razabje.

Rada ministraŭ pryŭiaŭa pramowu karala, jak nakaz nowaj palityki i prystupiŭa da naŭadzaŭnia srohaŭ neutralnašć Belhii ŭ eŭrapejskaj palitycy.

Hetkaja žmiena Belhijaj swajej zahranicnaj palityki wyklikaŭa zamašaniŭe ŭ zahranicnaj palitycy Francyi. I hehata zusim zrazumiŭa, bo ŭ praktycy hehata abaznačaŭe, što Belhija adkazwajecca ad usich dahaworaŭ i zabawiazaŭniaŭ adnosna Francyi, a tak-ža adkazwajecca ad dasiulešniaŭ swajej palityki ū duchu Lihi Narodaŭ — ad palityki zbornych mirnych dahaworaŭ i ŭ wypadku wajny nia budzie pamahać nijakaj inšaj napadziŭenaj dziaržaŭie, a tolki budzie trymacca srohaŭ neutralnašć.

U žwiazku z hetym ciapier u Eŭropie žwierniena ūwaha na chod nowych palityčnych padziejaŭ dzieŭla układaŭsi. Ciapier miž dyplomacyaj francuskaj, belhijskaj i anhielskaj adbywajuca hutarki i pieratalkoŭki, jak treba razumieć hetuju žmieniu Belhijaj palityki i jakimi šlachami jana poj-dzie dalej.

U Niamieččynie na hety palityčny maneŭr Belhii hľadziać nie optymistyčna i nie pesymistyčna — čaka-juć chodu dalejšaŭa hetych padziejaŭ.

Čym koŭčycca hety dawoli sprytny belhijski palityčny maneŭr — ha-dać trudna. Adno tut wiadama, što jon belhijskaj zahranicnaj palityki akančaŭna nie wrašaŭe i trymacca dla Belhii hetkaj neutralnašć adnolkawa niebiašpiečna, jak i być u ciesnym sajuzie z Francyjaŭ i nia mieć takoj zbrojnoj siły ŭ siabie, jakoj možna było-б baranicca samastojna daŭžejšy čas i biaz pomačy sajuźnikaŭ, pakul apošniŭa zmaŭli-б z takuju dapamoha-ju pašpieć.

Першы перыяд трываў доўга, ад 1881—1906 значыцца цэлых 25 гадоў і называе ўсю гэтую пару гісторыі арганізацыі п. Ясінух „шуканьне шляху.“ У далейшых трыццаці гадох працы трэба аддзіліць пару даваенную, пару вайны і пасляваенную.

Здаецца, чаго так доўга шукаць шляху, калі жыццё само быццам паклікала ўстанову, без якое народ ня мог падрыхтавацца да больш буйнага жыцця.

Шуканьне шляху не азначае, што сябры арганізацыі ці ейныя кіраўнікі сабіраліся ад пары да пары і ў высокіх гутарках давалі свае рэзультаты на тое, якое будзе найлепшаю родная школа. Шуканьне собскага шляху гэта тая прыгожая, адначасна і надта цяжкая пара ў падзеях кожнае пазсобнае ці грамадзкае адзінікі, калі ідзе і падгатоўка і поўнае змаганьне за сваё „я“, калі гэта „я“ не хаваецца ў самоце, ці з сабе толькі блізкімі людзьмі, а становіцца грамадзкай, часта падаючы пры натугах. За гэнымі ўпадамі йшлі зараз уздоймы, аж пакуль аканчаŭна дарога ня стала шырокаю, прасторнаю, поўнаю блеску славы і адначасна вялікага ўкладу працы і здабычаў на прыродным шляху. Іншы чалавек век пражыве ня бачыўшы свайго шляху і ня ведаючы дзеля чаго і пашто йшоў ён цераз жыццё.

У гэным шуканьні шляху цераз 25 гадоў на адно яшчэ хацеў бы звярнуць увагу. Мы, Беларусы, ня маючы жывых традыцый свайго арганізаванага нацыянальнага жыцця ў большым дзяржаўным маштабе, ня маем тае па-

мяркоўнасьці, неабходнае ў кожным змаганьні. Нашая нацыянальная культура, наш характар, ткаліся цэлымі стагодзьдзямі, стагодзьдзі зрабілі, што мы сяньня такія, а ня іншыя, дык ня можам перамяніцца, ня можам перарабіць усяго лаводле нашае ахвоты і мярканьняў з дня на дзень. На ўсё трэба ўмець паждаць. Няўдача асабістая, арганізацыйная ці групавая не азначае няўдачы ці канца народнае, агульнае справы.

Дык і пачаткі працы „Р. Шк.“ ня былі лёгкія. Установа была паклікана прадстаўнікамі інтэлігенцыі і хаця ўжо ў працягу першага году былі сябры з вёскі, аднак першы агульны сход арганізацыйны быў скліканы толькі цераз тры гады пасля закладзінаў. А ждалі таму так доўга, што арганізатары і першыя працаўнікі баяліся, што грамадзянства не ацэніць як сьлед патрэбы ды ідзі новае ўстановы. Яно так сапраўды і было. Пасля 20 гадоў існаваньня „Р. Шк.“ на агульных гадавых сходах ня бывала 100 людзей.

Адным з першых пачынаў „Р. Шк.“ у імкненьні: „дастаць нашыя школы з чужых рук і бараніць школы ды іх вучыцельў ад кожнае крыўды“ было выданьне „Буквара.“ Пачалі адначасна сабіраць весткі аб тым, як вучацца дзеці ў публічных школах, у якіх умовах, шукалі зносінаў з дзейным вучыцельствам, связьчэньнікамі, студэнкаю моладзьдзю. Установа дамагалася, каб дзеці мелі забясьпечаную магчымасьць навучаньня рэлігіі ў роднай мове, звярталася да ўрадавых дзейнікаў аб адчы-

неньне новых школаў з роднай моваю выкладава. Вялікае значэнне і заслуга „Р. Шк.“ у тым, што ў школах завялі фонэтычны, жывы правапіс замест старога, дзе былі вельмі моцныя сьляды царкоўнае славяншчыны. Рупілася арганізацыя і аб долю народнага вучыцельства, якое жыло у вялікай галіце і бадзьялася па чужых (польскіх) арганізацыях. Цікуючы аб долі эканамічнай вучыцельства „Р. Шк.“ закла-ла дапамаговы фонд для вучыцельў.

Бачачы, што сялянскія дзеці вельмі часта прападалі дзеля свайго народу, узгадоўываючыся ў чужой атмасфэры па гарадох, „Р. Шк.“ закладе бursy для школьнікаў. Ужо ў 1888 г. пачаліся першыя спробы і захады над наладжаньнем першае бursy ў Львове. Бursy давалі таннае пражыццё, моладзь узгадоўвалася там у шчыра патрыятычным настроі. У адной з такіх бурсаў пасля перугадовага існаваньня бачым 202 гадунцоў. Шмат хто з сяньняшніх перадавых украінскіх дзеячоў выйшаў з гэных вась бурсаў. Правінцыя ішла за Львом і бачым такія бursy ў Перамышлі, Станіславоўе, Тэрнопалі і г. д., ды наў па зусім маленякіх гарадох галіцкіх. Бursy арганізавала ня толькі „Р. Шк.“, але і „Просвіта“ ды розныя іншыя ўстановы грамадзка і асьветныя.

(д. б.)

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Каніеc partyzanckaj wajny ў Palestynie

Hetymi dniami pawadyr arabskich paŭstancaŭ Kaŭdyj wysłaŭ z swajej hałoŭnaj kwatery (u paŭdzionnaj Syryi) prykaz, u jakim nakazwaje pasluchać zakliku 4-och arabskich waladaroŭ i arabskaha kamitetu, pakinuć dalej nastupać i zdemabilizawać paŭ-

staŭnie.

Takim čynam partyzanckaja wajna ў Palestynie мае быць спыніена. Але супакой там залежыць ад справядлівага вырашэння спору арабаў з жydami.

Roznyja wiestki

Z POLŚCZY

Baračba z uzrostam daražyni — spekulanty ў Berezu Kartuskuju. Premjer uradu nadawiać wydaŭ rasparadžeńnie, jak ministar nutranych spraŭ, u sprawie baračby z uzrostam daražyni pradukeyi pieršaj patreby. Heti zahad baračby z daražynioj skirowany da wajawodaŭ i nižejšych administracyjnych uładaŭ. U rasparadžeńni premjer kaža, što padwyžka cany zbožža wykarystana spekulantami dzieła padniaćcia cany na produkty pieršaj patreby bieśpadstaŭna. Dzieła hetaha ŭrad prystupaje da baračby z spekulantami i zaklikae da pomačy ŭ hetaj baračbie hramadziastwa. Winawatyh za padwyžku cany spekulantaŭ ułady buduć sroha karać i nawat wysyłać u lahiery adasabnieńnia ŭ Berezu Kartuskuju.

Ziamla za padatki. Wydany zakon, jaki kaža, što niaruchomaja majmašć (značycca i ziamla) abčažanaja zalehłymi padatkami i publičnymi daninami, dziaŭžaŭnymi i samaŭradawymi, a tak ža zalehłymi daŭhami pazyčak, wydawanymi dziaŭžaŭnymi bankami, abo instytutajami doŭhaterminowaha kredytu, buduć zabirana na ŭłasnašć dziaŭžaŭ.

Zabrańnie ziamli moža być dakana tady, kali doŭh nie aplačany ŭ praciahu 12 miesiacaŭ pašla terminu platy.

Dapamoha biezrobotnym. My pisali ŭ prošłym numary ab raspačataj akcyi dapamohi biezrobotnym. Hetaja akcyja pačalasja zhary. Pieršyja wystupili ŭradawyja kruhi. Polski Bank z swaich dochadaŭ asyhnaŭaŭ 100 tysiać zł. u fond zimowaj pomačy biezrobotnym.

Miljon hałodnych čakaе dapamohi. Nedowiaćy adbylosia ŭ ministerstwie hramadzkaŭ apieki, pad kiraŭnictwam ministra Kaściałkoŭskaha, narada Hieneralnaha Kamitetu pomačy biezrobotnym. Na naradzie min. Kaściałkoŭski adznačyŭ kaniešnašć rasšyreńnia akcyi pomačy biezrobotnym, kab zmahła jana zaspakotić patreby 400 000 biezrobotnych, a razam z ichnimi siemjami nia mienš miljon asob.

Lewaja presa. Apošnimi časami wa ŭsiej Polšcy paŭstała šmat nowych hazet, pierawažna ŭ asiarodkach prawincyjanalnych. Heta ŭ bolšaści tydniowiki. U Wařawie tak-ža paŭstała aŭ niekalki nowych hazet, u hetym liku niekalki štodziennych. Hazety ŭ hetaj sprawie pišuć tak: kali arjentawacca pa asobach wydaŭcoŭ i redaktaroŭ, dyk heta buduć hazety lewaha kirunku.

Z ZAHRAICZY

U Hiřpanii dwa ŭrady. Zalitaŭa bratniaŭ krywioj Hiřpanija мае ciapier dwa ŭrady — adzin u Madrydzie, lehalny, respublikanski, a druhi ŭ Burgos, paŭstanski, dyktatarski. Dzieła hetaha i krywawa i doŭha pradaŭ-žajecca tam chatniaja wajna. Pakul tam buduć dwa ŭrady — chatniaja wajna nia spynicca.

Juhasławija likwiduje dyktaturu. Ciapierašni juhasławianski ŭrad raspuściŭ dašilešnja samaŭrady i raspišaŭ nowyja wybary ŭ samaŭrady. Wybary adbylisia ŭ charaktery polityčnym. Na hałasawańnie wybaršcyki jšli z kličami — za dyktaturu ci prociŭ dyktatury?

Adkaz u hałasawańni wupaŭ zdecydawana prociŭ dyktatury: „Radykálnaja partyja jednašći“, jakaja wykazwajecca prociŭ dyktatury, atrymała 85 proc. usich mandataŭ u wałasnyja samaŭrady. Šlowam, juhasławianskija sialanie — Serby i Charwaty, wystupili wyrazna prociŭ dyktatury.

Pašla hetych wybaraŭ, juhasławianski ŭrad мае zmienic wybarnuju ardynacyju ŭ skupščynu (sojm) i raspišać nowyja wybary. Heta buduć akančałnaj likwidacyjaj dyktatury ŭ Juhasławii.

„Preč z Hitleram, my chočam chleba“. U Niamieččyninie niedachwat niekatoryh praduktaŭ. U žwiazku z hetym u mnohich miascoch, hałoŭna ŭ Nadrenii i Saary, dajšło da zawarušehnja. U demanstracyjach prociŭ uradu pryjmali ŭčasćci nawat mundurowyja hitlerowcy. Palicyja aryštawała bolš 700 asob demanstrantaŭ. Miž aryštawanymi jošć nawat siabry zmotoryzawanej milicyi. Na fabrykach i na mnohich kamianicach rasklejeny aŭiřy z nadpisam „Preč z Hitleram, my chočam chleba“.

Pryčynaj niedachopu praduktaŭ jošć toje, što hitlerowski ŭrad natužwaje ŭsie siły na zbajeńnie i hramadzkija hrošy pchaе na strelby i trujliwija hazy.

Relihijsnaja baračba ŭ Niamieččyninie. Katalickija biskupy ŭ Niamieččyninie wydali supolny pastyrski list, u jakim wostra pratestujuć suproć antykatalickaj tendencyi nac. socyjalistyčnaje presy. Pastyrski list kančaеccasudam tych, što chočać zawieści „niamieckuju wieru“, wyrażniej: rahanstwa.

Reakcyja na wystupieńni francuskich kamunistaŭ. Nadowiaćy francuskija kamunisty ładzili ŭ Elzasie, na pahraničcy z Niamieččynaj, wiečy. Na hetych wiečach nadta wostra wystupali prociŭ niamieckich nac. socyjalistaŭ i biazlitasna wyśmiejwalisia z Hitlera.

Hetkaje wystupieńnie kamunistaŭ uzbudziła nienawišć da francuzaŭ z boku hitlerowcaŭ, jakija pačali reahawać i ŭ presie i zachadam dyplomacyi.

Šlowam, suadnosny miž Niamieččynaj i Francyjaŭ naciahwajucca.

U Abisynii ŭžnoŭ wajna. Z Londonu padajuć, što čyhunka Addis-Abeba — Džibutti była pierarezana hetymi dniami, kala Sudčanu, abisyncami Italjanskaje wojska pačalo nanowa pachod pa tej-ža samaj abisynskaj terytoryi. U rajonie Horau iduć krywawyja bał.

Mižnarodny kanhres nacyjanalistaŭ. U stolicy Narwehii, Oslo nia-daŭna adbyŭsia mižnarodny kanhres nacyjanalistaŭ: Aŭstryi, Anhlii, Baŭharyi, Belhii, Danii, Madziarščyny, Niamieččyny, Narwehii, Polšcy, Šwajcaryi, Juhasławii, Zł. Št. Paŭnoč. Ameryki, Boliwii i Paŭdz. Afryki.

У С Я Ч Ы Н А

Якія чытаюць кніжкі ў СССР?

Бальшавіцкі пісьменьнік Аляксей Толстой прадстаўніку бэльгійскай газэты „Суар“ у гутарцы аб літаратуры, між іншым, сказаў: Расейская літаратура перажывае цяпер цяжкія часы, бо мае зашмат чытачоў і яе не хапае. Цяпер у СССР чытае кніжкі 95 мільянаў чытачоў, з гэтага 45 мільянаў маладых. Ёсьць 100 тысяч вялікіх бібліятэк. Чытачы вымагаюць ад пісьменьнікаў твораў пра любоў, геройства, сямейнае жыццё і мораль. Цяпер ня хочаць псыхалёгіі разбітых людзей, на якой паўстала слава Да-стаеўскага. Найбольш любяць пісьменьнікі работнікаў — Шэкспір і Пушкін.

Možna damahacca zapłaty za patrawu wojskam.

Kali wojska prachodzjačy zrobić na poli patrawu abo inšuju škodu, dyk za heta možna damahacca zapla-

Пісьмы з вёскі

За родную школу!

Стахоўцы, Пастаўскага пав. У нашай вёсцы калісь была беларуская школа. Цяпер гэтай школы няма. Тады нашая моладзь, як вучылася ў роднай школе, была вя-сёлая, здаволеная і ахвотна вучы-лася. Апрача школьнай навукі мо-ладзь ахвотна чытала беларускія кніжкі.

Нашая беларуская школа згі-нула не адразу, але паступова. Сьляраша яна была ператворана з беларускай на ўтраквістычную — польска-беларускую і толькі пас-ля гэтакага паступовага пераходу яна стала чыста польскай школай.

Дзеці ў гэтай польскай школе таія самыя беларускія, якія былі і ў школе беларускай. Яны і цяпер між сабою і дома з раднэй і сусе-дзямі гавораць толькі пабеларуску і забаўляюцца ў беларускія гульні. Вучаць іх цяпер у школе ўжо па-польску.

Сёлета ўсе беларусы падаюць школьным уладам дэкларацыі за беларускую школу. Не астануцца ад суседаў і нашыя бацькі дзяцей школьнага веку. І сапраўды трэба падаваць дэкларацыі за родную беларускую школу, бо яна нам патрэбная. Дык не адкладайма і дэ-кларацыі за беларускую школу па-давайме!

Вясковы.

Беларушчына ў польскіх арга-нізацыях.

Занарач, Пастаўскага пав. У „Беларускай Крыніцы“ часта пі-шуць у пісьмах з вёскі аб польскіх арганізацыях сярод беларусаў. Ёсьць польскія арганізацыі і ў нас. Ды дзе іх няма ў нашым краі. Мусіць іх тут больш, як у каранной Польш-чы. Ну, але лічыць іх ня будзем.

У нас мясцовыя людзі ўсе бе-ларусы, палякоў няма. Польскія ар-ганізацыі ў нас аж некалькі і ўся-лякага сорту. Усе яны няжывыя, нядзейныя. Але ёсьць. Мусіць не-каму патрэбныя. Крыху праяўляе дзейнасьць, дык гэта арганізацыя „рэзэрвістаў“, але дзейнасьць гэтая ня польская, а беларуская: „рэзэр-вісты“ ладзяць прадстаўленьні бе-ларускія.

На беларускія прадстаўленьні зьбіраецца надта многа народу. Ведама, сваё роднае, дык народ і цікавіцца. Šловam, польская куль-тура не для беларусаў. Беларусы маюць сваю культуру — беларускую. Дзеля гэтага беларускія „рэзэрві-сты“, хоць і ў польскай арганіза-цыі, але пашыраюць беларускую культуру.

В Кін.

З сучаснага жыцця.

(Пастаўшчына).

У нашым павеце сцялянам жы-веца дрэнна. У вёсцы галіта і за-латоўка — гэта вялікія грошы. Па-даткі плаціць трэба, але дзе ўзяць грошы на падаткі, сэквэстратар ня кажа і калі селянін сам ня зной-дзе, тады ў яго гаспадарцы шукае ўжо сам сэквэстратар. А бяда та-

ty, bo ŭ hetaj sprawie jošć specyjal-ny zakon, wydany ministram wajsko-wych spraŭ z 3.IX 1934 h. (Dz. U. R.P. Nr. 85—34, 767).

Za škody, jakija nie pierawužajuć wartaści 250 zł., treba zwaročwacca, mahčyma jak najskarej pašla зробле-naj škody, da kamandziera taho ad-dziełu, jakі zrabіў škodu abo jakoha častki wojska škodu zrabіł. Kali-ž škoda pierawužaje wartašć 250 zł., abo kali b z kamandzieram wajskowa-ha addziełu ŭ wypadku pieršym nia była naležna sprawa wyrażana—treba padać sprawu ŭ rawietawaje stara-stwa—nie paźniej jak u 14 dziennym terminie ad dnia spryčynieńnia ško-dy abo ad dnia adkazu na pretensii ŭ wypadku pieršym.

Hetaki zakon u hetkich sprawach i dzieła hetaha treba ścisła trymacca abaznačanaha terminu, kab sprawu nie spaźnić.

ды, калі гаспадарыць у сялянскай гаспадарцы сэквэстратар шукаючы, каб што прадаць за падаткі.

На грунце галіты па вёсках пашыраюцца розныя фантастыч-ныя весткі. Апашнімі часамі нехта пусьціў гэткую фальшывую вестку:

Бальшавікі прасілі ў Польшчы людзей, але польскі ўрад даць людзей не згадзіўся; пасля баль-шавікі казалі, што хто прыйдзе ў Саветы, таго кожнага будуць прыймаць...

Наіўных яшчэ ёсьць шмат, асаб-ліва сярод безработнай вясковай моладзі. Дык гэтая вестка-хлусьня ахапіла шырока нашыя вёскі ня толькі ў нашым павеце, але і ў су-седніх паветах. Рэзультат гэтай хлусьні аказаўся трагічны: менш крытычныя хлапцы паддаліся ўплы-ву хлусьні і прабавалі ў сьвеце шчасця, а ў выніку некаторыя апынуліся ў вастрогах, і як чутно, адзін на граніцы забіты, каторы ня слухаў пагранічнай стражы і ўсякаў.

Другая вестка-хлусьня пушча-на па вёсках гэтакага характару:

Польскі ўрад дагаварыўся з савецкім урадам у справе даў-нейшых укладаў у Банк, у якім сяляне злажылі прад вайной свае ашчаднасьці і Саветы згадзіліся зьвярнуць сялянам грошы.

Гэтая вестка скорыя выясьніла-ся і сялян далей сваёй воласьці не заявля. Зацікаўленыя — што мелі за часоў расейскіх уклады ў бан-ку — павалілі ў валасныя канцэ-ляры і там даведаліся, што ад-даць ім іхніх даўнейшых ашчад-насьцяў, якія прапалі ў расейскім банку, ніхто яшчэ і ня думаў.

Дарагія браты сяляне, не пад-давайцеся ўплыву пляткарскіх ве-стан! Чытайце газэты, дык будзеце ведаць, што на сьвеце робіцца і будзеце ведаць аб усялякіх між-дзяржаўных дагаворах. Выпісвай-це „Бел. Крыніцу“, у якой аб усіх нашых справах заўсёды пішацца. Пастаўскі.

Даіце сьвятла ў вёску!

Вёска Данэйкі, Наваградз-кага пав. Цёмная яшчэ нашая вёс-ка. Ня прыходзіць яшчэ да нас аніводная беларуская газэта. Жыць-цё ў вёсцы нашай надта цяжкое. На пацеху нашага гора мы паста-навлі выпісаць „Беларускую Кры-ніцу“. Сьвятлейшых ваколільных людзей просім накіраваць у нашую вёску беларускія кніжкі, якія, як чуваць, ходзяць па другіх вёсках.

Прыходзіць зіма, а чытаць ня-ма чаго. Дык прыйшліце людзі до-брыя нам беларускія кніжкі! На-шая моладзь і старэйшыя ўжо ці-кавацца друкаваным словам, а най-больш цікавіцца беларускім друкам. Да нас даходзяць чуткі і аб справе беларускай школы. Мы да-ведваемся, што ўсюды падаюць дэкларацыі за беларускую школу. Мы таксама хочам роднай, бела-рускай школы, але ня ведаем, што і як рабіць, каб дабіцца для сваіх дзяцей школы ў роднай, белару-скай мове.

Добрыя людзі, зайдзіце і ў на-шую вёску з факелам сьвятла — навучыце нас, як дамагацца род-най школы і навучыце, як мы па-вінны вучыцца саматугам. Адрыс наш такі: Данэйкі, Пацапайскай во-ласьці, Наваградзкага павету. Данэйскі.

КУПЛЯЙЦЕ адзіны ў нас беларускі літаратурна-навуко-вы кварталны часопіс

„КАЛОСЬСЯ“, у якім зьмяшчаюцца творы перадавых беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў.

Складка на „Калоссе“: у год — 2 вл. на паўгода — 1 вл., на асобную кніжку — 50 гр.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі „КАЛОСЬСЯ“:

Вільня, Завальная вул. № 1—2.